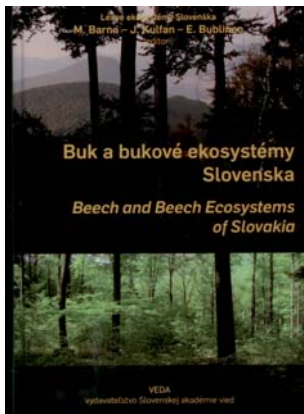

Milan BARNA, Ján KULFAN, Eduard BUBLINEC: Buk a bukové ekosystémy Slovenska

Knihu vydala Slovenská akadémia vied, Ústav ekológie lesa pri príležitosti Medzinárodného roka lesov vo vydavateľstve Slovenskej akadémie vied Veda, Bratislava v roku 2011. Jej rozsah je 634 strán, tvrdá väzba. ISBN 978-80-224-1192-9.

Publikácia okrem úvodných strán obsahuje 6 hlavných častí členiacich sa do 29 kapitol. Na konci každej kapitoly sa uvádza literatúra a resumé v anglickom jazyku. Hlavné časti publikácie a ich kapitoly:

- I. Buk lesný**
Taxonómia, fylogénéza a rozšírenie buka v Európe a na Slovensku
Morfológia, anatómia, fyziológia a fenológia buka
- II. Buk a abiotické prostredie**
Svetelné a tepelné podmienky v bukových porastoch
Pôda a minerálna výživa
Kolobeh vody
- III. Bukové porasty, ich vegetácia a mykoflóra**
Buk ako edifikátor lesných geobiocenóz
Klasifikácia bukových geobiocenóz
Geobotanická klasifikácia
Klasifikácia bukových lesov v systéme Natura 2000
Bukové pralesy
Prírodná obnova lesa
Rast, produkcia a vývoj dospelých bukových porastov
Geofytochémia – obsah prvkov v rozličných častiach buka
Fytometria a distribúcia energie v bukových ekosystémoch
Spoločenstvá a funkcia húb v bukových porastoch
- IV. Živočíchy a ich význam v bukových lesoch**
Pôdne bezstavovce
Bezstavovce viazané na buk
Stavovce
- V. Lesné hospodárstvo a využívanie buka**
Uplatnenie buka ako hlavnej dreviny v lesnom hospodárstve Slovenska
Pestovanie bukových porastov

Dopady lesného hospodárstva na tvorbu biomasy a prírodnej obnovy
Dopady lesného hospodárstva na bylinnú vrstvu a huby
Dopady lesného hospodárstva na výskyt živočíchov
Buk vo verejnej zeleni a pôvodcovia jeho poškodenia
Bukové drevo jeho význam a využitie

VI. Vplyv znečisťujúcich látok a zmeny klímy na bukové porasty

Imisie ako škodlivý činiteľ
Ťažké kovy v bukových ekosystémoch
Chemizmus zrážok
Očakávané dopady zmeny klímy na bukové porasty Slovenska.

Komentár k publikácii

V úvode publikácie editori okrem iného píšu: Sústredili sa tu vedecké poznatky o buku lesnom z rôznych hľadísk. Ide o informácie o ekologických vzťahoch medzi bukom a abiotickým a biotickým prostredím v lesných ekosystémoch a o jednotlivých zložkách bukových ekosystémov, ich štruktúre, funkciách a vzájomných vzťahoch. Buk sa zachycuje od kľúčiaceho semenáčika zo zrelej a zdravej bukvice až po dospelý produkčne zrelý strom. Načrtli sa princípy optimálnych metód a spôsobov výchovy bukových porastov. Pozornosť sa venuje antropickým vplyvom na bukové lesy a na organizmy, ktoré v nich žijú. Zahrnuli sa aj poznatky o využití buka vo verejnej zeleni, vlastnostiach a hospodárskom význame bukového dreva a prognóze vývoja bukových ekosystémov.

Ďalej sa v knihe konštatuje, že na Slovensku sa vyskytuje buk lesný (*Fagus sylvatica* ssp. *sylvatica*). Všetky texty sa preto vzťahujú na tento druh a poddruh. Keď sú v knihe údaje o iných taxónoch rodu buk – *Fagus* (v kapitole o taxonómii, fylogénéze rozšírení buka a o využití buka vo verejnej zeleni), vždy sa to uvádza.

V jednotlivých kapitolách sa sústredili originálne poznatky autorov i výsledky iných bádateľov zamerané na územie Slovenska. Každá kapitola tvorí samostatný celok. Citujú sa publikácie o daných témach. Publikácia odhaľuje mnohé medzery v poznatkoch o bukových ekosystémoch. Niektoré problematiky sa na Slovensku ani v zahraničí doposiaľ neriešili. Významnú časť originálnych výsledkov tvoria zisťovania z výskumného stacionáru „Kováčová“ v Kremnických vrchoch (jeho zakladateľom bol Dr. Ctibor Greguš), kde sa vykonáva kontinuálny výskum už vyše 20 rokov.

Zhodnotenie publikácie

Vydanie publikácie možno hodnotiť kladne. Oceniť treba skutočnosť, že sa venuje najviac vyskytujúcej drevine na Slovensku – buku

lesnému, resp. bukovým lesným ekosystémom. Jeho zastúpenie sa bude v lesoch na našom území, najmä v dôsledku klimatickej zmeny naďalej zvyšovať. Z ekologického hľadiska je táto tendencia opodstatnená. Prináša to však aj závažné ekonomické problémy, ktoré sú tu už aj v súčasnosti. V kapitole *Bukové drevo, jeho význam a využitie* na stranách 545 – 547 sa správne hovorí o tom, že na komplexné spracovanie dreva sa v nedávnej minulosti založili kombináty. Okrem chemického spracovania dreva sa tu taktiež hovorí o využití kvalitného bukového dreva v životnom prostredí – bývanie, resp. komplexná výbava interiéru (podlahoviny, obloženia, stropy, dvere, schodiská, zábradlia atď.). Necharakterizuje sa však súčasný, skutočný stav, keď nie je zo strany drevospracujúceho priemyslu záujem o kvalitnú piliarsku bukovú guľatinu. Fabriky na jej spracovanie zanikli a výstavba nových je v nedohľadne. Možno predpokladať, že aj v budúcnosti bude záujem o smrekové drevo väčší ako o bukové.

V publikácii sa uvádzajú najnovšie výsledky výskumu viacerých vedných disciplín týkajúce sa buka, resp. jeho ekosystémov. Pochopiteľne štruktúra publikácie by mohla byť aj iná. Pri jej zostavení sa vychádzalo z výsledkov výskumu, ktoré boli k dispozícii, najmä v Ústave ekológie lesa Slovenskej akadémie vied, Technickej univerzity vo Zvolene a v Národnom lesníckom centre - Lesníckom výskumnom ústave Zvolen. V podstate je odrazom súčasného prístupu k riešeniu výskumných úloh, keď sa rieši pomerne veľa projektov, ktoré však často nie sú vzájomne prepojené (chýba koncepčný, či systémový prístup – absentuje logické zoradenie jednotlivých projektov do priezových programov). Vo všeobecnosti sa počas ostatných desaťročí na Slovensku viac vedeckej pozornosti venovalo smreku obyčajnému, ako drevine najlepšie využiteľnej v drevospracujúcom priemysle a zároveň najviac atakovanej škodlivými činiteľmi. Aj preto sa bukom zaoberalo menej slovenských výskumníkov. Z uvedených dôvodov treba vyzdvihnúť zámer spracovateľov publikácie, tento nedostatok v rámci možností prekonať, t. j. syntetizovať, či logicky zoradiť dosiahnuté výsledky riešení z rozličných výskumných projektov za dlhšie časové obdobie do jedného celku. Pochopiteľne nie je to jednoduché. Zrejme aj preto chýba na konci celej publikácie zhr-

nutie výsledkov, prípadne aj rámcový návrh zamerania ďalšieho výskumu tejto problematiky.

Vyzdvihnúť treba vyčerpávajúcim spôsobom spracovanú literatúru podľa jednotlivých tematických okruhov. Ďalej dosť rozsiahle spracované resumé v anglickom jazyku, ako aj popisy tabuliek a obrázkov v tomto jazyku. Týmto je publikácia zrozumiteľná nielen pre záujemcov, ktorí ovládajú slovenský (český) ale aj anglický jazyk. Možno ju preto distribuovať aj do zahraničia. Nakoniec treba pochváliť vzorné usporiadanie celej publikácie po formálnej stránke, ako aj jej celkový vzhľad. V knihe sa nachádza niekoľko diagramov s menšími grafickými chybami, čo však neznižuje celkovo dobrý dojem z publikácie.

Záver

Celkove hodnotím publikáciu pozitívne. Literárny fond udelil v roku 2012 autorom publikácie *Buk a bukové ekosystémy Slovenska* Milanovi Barnovi, Jánovi Kulfanovi, Eduardovi Bublincovi a kolektívu cenu v kategórii biologické a lekárske vedy.

Publikácia sa odporúča na využitie predovšetkým výskumným a pedagogickým pracovníkom, nielen v lesníctve ale aj v súvisiacich odboroch (vedy biologické, ekologické, technické). Po jej preštudovaní získajú širší pohľad na problematiku lesných ekosystémov na Slovensku. Zároveň tu môžu nájsť aj poznatky o riešení niektorých špecifických problémov, ktoré využijú vo svojej činnosti. Dobré by bolo, ak by sa s publikáciou oboznámila aj decízna a realizačná sféra, najmä v lesnom hospodárstve a ochrane prírody. Presvedčili by sa, aká náročná je vedeckovýskumná činnosť v tejto oblasti, ako aj o tom, aký význam má základný výskum pre ďalší ekonomický a environmentálny rozvoj Slovenska.

Jozef KONOPKA

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen

T. G. Masaryka 22

SK – 960 92 Zvolen

e-mail: jkonopka@nlcsk.org